

Perspektiver på genoprettende ret i Ungdomskriminalitets- nævnet

Katrine Barnekow Rasmussen, CIS, JUR
Postdoc, ph.d. jur
Proaktiv koordinator, DKE, Albertslund

KØBENHAVNS UNIVERSITET

Det genoprettende og Ungdomskriminalitetsnævnet - fremstilling

Ulden!

- Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet:
  - *§12: 'Ungdomskriminalitetsnævnet kan pålægge barnet eller den unge en straksreaktion, som kan bestå i at bidrage til at genoprette forrettet skade eller deltage i andre aktiviteter med genoprettende formål, herunder udføre samfundsnyttigt arbejde.'*
- Vejledning om ungekriminalforsorgens tilsyn med barnets eller den unges efterlevelse af Ungdomskriminalitetsnævnets afgørelse:
  - *Kap. 1. stk 2: 'Nævnets afgørelse kan indeholde to elementer: En straksreaktion, der er af opdragende og genoprettende karakter, og et længerevarende forbedringsforløb, der sammensættes på baggrund af barnets/den unges forhold.'*
- Lovforslag L80:
  - *2.1.2.7.1. Straksreaktion: 'Straksreaktionen skal som udgangspunkt fastsættes ud fra principperne om "restorative justice" (genoprettende ret).' (···) (S. 32)*

GENERELT OM GENOPRETTENDE RET

- *“a process whereby all the parties with a stake in a particular offence come together to resolve collectively how to deal with the aftermath of the offence and its implications for the future”* (Marshall, 1996: 37).
- *‘Restorative justice is an approach of addressing harm or the risk of harm through engaging all those affected in coming to a common understanding and agreement on how the harm or wrongdoing can be repaired and justice achieved.’* European Forum for Restorative Justice (euforumrj.org)

GRUNDPRINCIPPER I GENOPRETTENDE RET

Traditionel strafferet

Fokus:

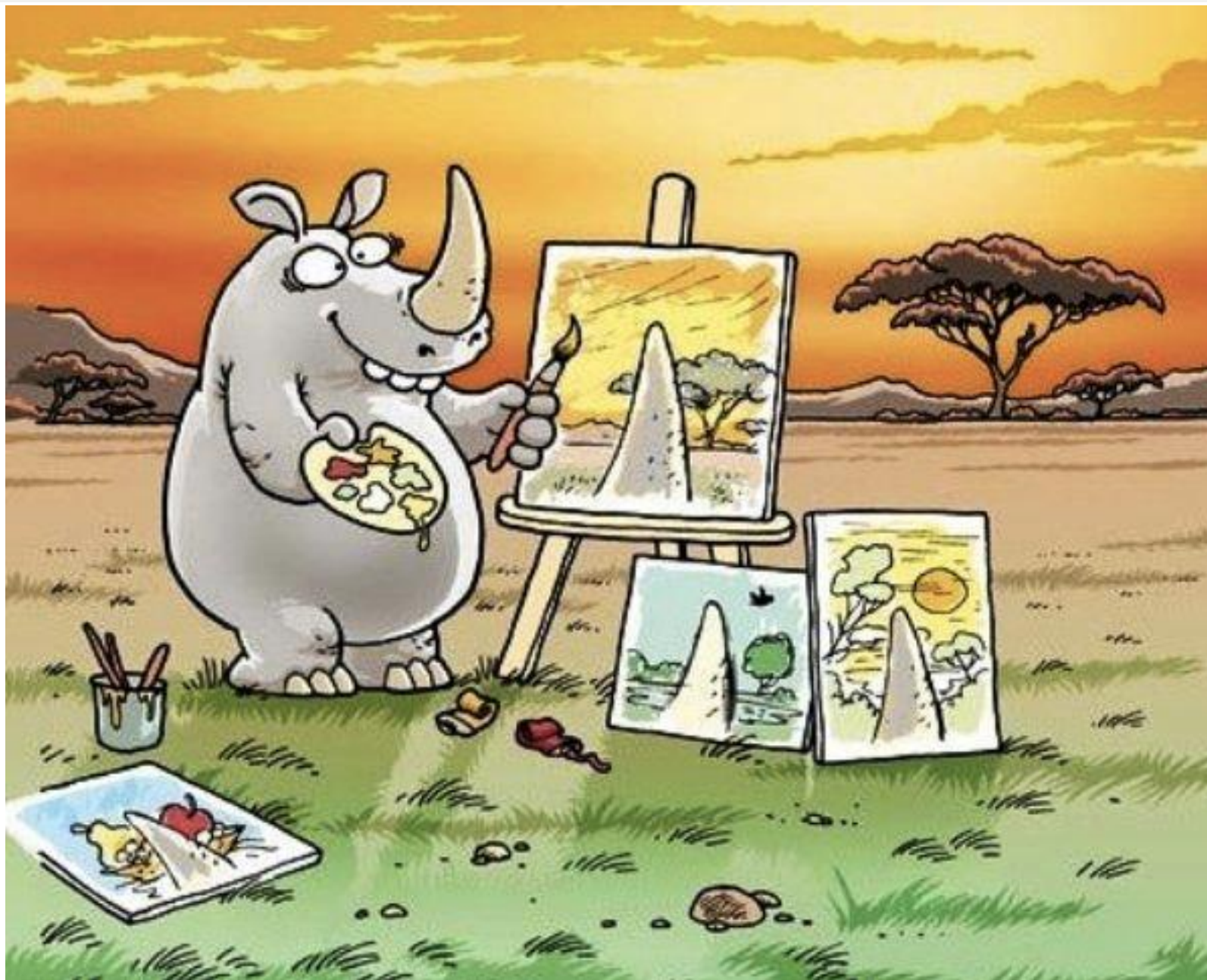
"Hvem har skylden?"
"Hvorfor gjorde du det?"
"Hvilken straf er nødvendig?"

Genoprettende ret

Fokus:

"Hvad skete der?",
"Hvilken skade er der sket?"
"Hvad kan der gøres for at
reparere/mindske skaden?"

GR: Mulighed for, at de, der er mest direkte berørt af hændelserne, kan beslutte, hvad der skal gøres for at afhjælpe skaden og forhindre gentagelse

Potentielle fordele ved genoprettende reaktioner på lovbrud

- Højere offertilfredshed end i traditionelt retssystem
- Lavere recidiv => færre fremtidige ofre
- Billigere end traditionelt retssystem og traditionelle straffe
- Særligt gode resultater ved personfarlig kriminalitet (fou + gp) og ved konferencemodel (deltagelse af netværk)

(Resultater fra bl.a. Norge, Nordirland, USA, Australien, New Zealand, England og Wales. Se fx Sherman & Strang, The Evidence, 2007)

GENOPRETTENDE RET I UNGDOMSKRIMINALITETSNÆVNET

STATUS

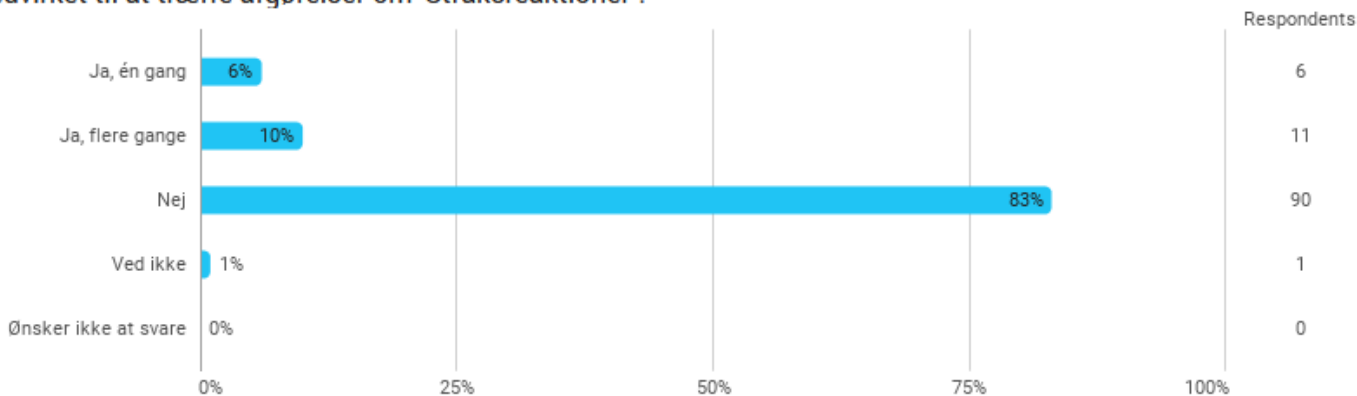

Det genoprettende og Ungdomskriminalitetsnævnet - foreløbig udmøntning

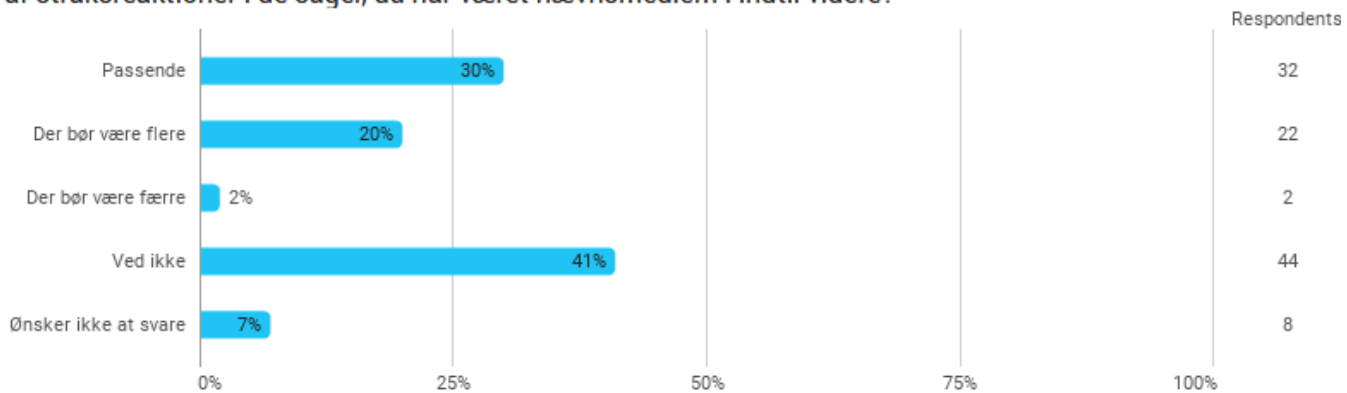
JM evalueringer:

- Få straksreaktioner (og faldende?)
  - 3% af sagerne i de første 18 måneder, 1,5% de første 3 år
  - Lav grad af indstillinger til straksreaktion (også lovbetinget indtil i sommer)
  - – er det et problem?
- Høj grad af personfarlig kriminalitet => stort potentiale for GR (?)

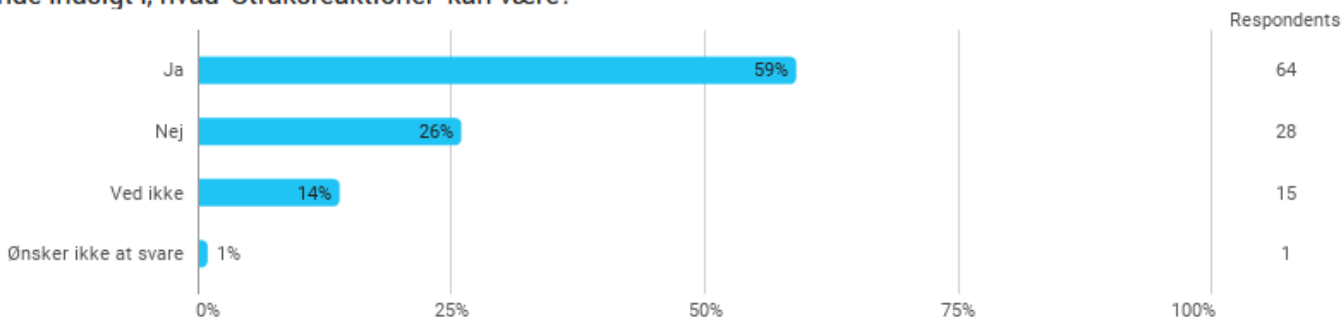
Har du som nævnsmedlem medvirket til at træffe afgørelser om 'Straksreaktioner'?

Hvordan oplever du mængden af straksreaktioner i de sager, du har været nævnsmedlem i indtil videre?

Oplever du, at du har en passende indsigt i, hvad 'Straksreaktioner' kan være?

Fra survey

- Det kan være vanskeligt at finde en passende straksreaktion for en ung under 15 år. Og kommunen foreslår som regel ikke en straksreaktion. For de unge over 15 år, der først får dom og derefter skal i nævnet mister begrebet straksreaktion sin betydning.
  - Det er totalt uklart hvad en straksreaktion kan være, når målgruppen for dem der kan få en straksreaktion vurderes bedre hjulpet med en længerevarende foranstaltning (forbedringsforløb). Straksreaktioner vil for mig, give mere mening, såfremt det var unge i lille/moderat risiko for at begå ny kriminalitet.
  - Straksreaktioner har stort set ikke været på tale i de sager jeg har deltager i.
- Jeg har endnu ikke oplevet, at en kommune har indstillet til en straksreaktion.

- Jeg har ikke haft sager med straksreaktion, men tænker mere generelt, at konstruktionen bringer tankerne hen mod en "straf". Det spiller ikke så godt ind i den mere holistiske tilgang til behandling af sagen i øvrigt.
- Jeg synes, at indsatser overfor børn og unge i UKN skal afspejle de socialfaglige vurderinger, den indstillende kommune har gjort sig. Og har den gjort sit forarbejde ordentligt, er behovet for straksreaktioner mindre.

Genoprettende processer ligger lige for, når man betragter straksreaktion. Måske skal der udpeges et mæglerkorps, der ikke blot håndterer selve processen mellem offer og gerningsmand - måske endda i format af "conference", hvor familie/netværk indgår - men som også udstyres med færdigheder og beføjelser til at gennemføre genoprettende processer, hvor der måske ikke umiddelbar foreligger samtykke. Ofte er der stærke

Langt de fleste sager vedr. personfarlig kriminalitet, hvor straksreaktioner ikke er relevante.

Jeg har kun haft et par sager om brandstiftelse, hvor der har være indstillet en straksreaktion og hvor det var relevant, men arbejdsmiljø regler satte nogle begrænsninger, og det var ikke muligt at pålægge den unge en straksreaktion.

De forslag til straksreaktioner, som politikerne nævnte ved lovforslaget, så som vask af brandbiler er helt ude i skoven. Brandvæsenet vil lade børn vaske deres biler. Oprydning efter hærværk kunne være en anden mulighed. Jeg har ikke i de tre år, jeg har behandlet UKN-sager haft sager om hærværk.

- Det fremgår vel ret klart af lovens forarbejder, at der er tale om en socialpædagogisk indsats, der iværksættes med et kriminalitetsforebyggende sigte.

Vi sidder jo ikke og opfinder individuelle fortolkninger af helt grundlæggende begreber, når vi anvender loven...

- Den unge får en "lærestreg" og mærker konsekvensen af sin handling hurtigt.

- Erstatte noget, en form for godtgørelse

Jeg tænker det er genoprettende fx ved konfliktmægling.

- At man skal gøre noget der "giver tilbage" til samfundet ala samfundstjeneste.
- for mig er der ikke så meget hokus pokus i brugen af begrebet genoprettende - det handler i høj grad om at sikre, at barnet/den unge understøttes og herved er i stand til at "genrejse" sig og gennem nødvendig hjælp få de værktøjer, der sikrer, at barnet/den unge kan udvikle eller genoprette en positivt og sundt liv.

HVORFOR (MERE) GENOPRETTENDE RET I UKN?

'Det rigtige'

- Hvorfor gør de fleste mennesker 'det rigtige' det meste af tiden?

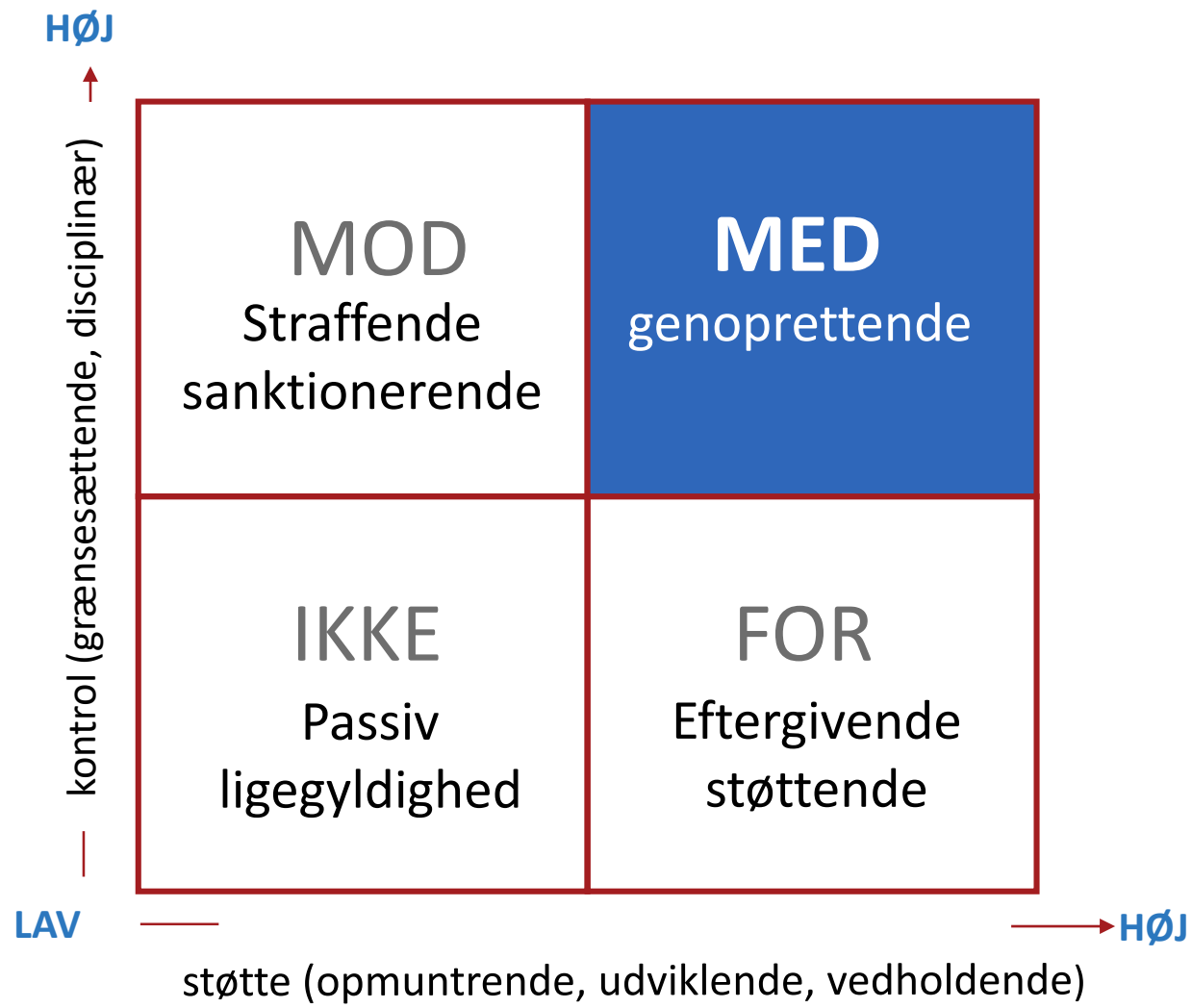
Hvordan kan genoprettende processer modvirke recidiv?

Fem primære neutraliseringsteknikker

- Benægtelse af ansvaret for lovbruddet
- Benægtelse af, at den eventuelle skade som er sket, er forårsaget af lovbruddet
- Benægtelse af, at der er et offer for handlingen.
- Fordømmelse af fordømmerne
- Påberåbelse af andre højere loyaliteter end loven og samfundets almene moral

Sykes & Matza, 1957

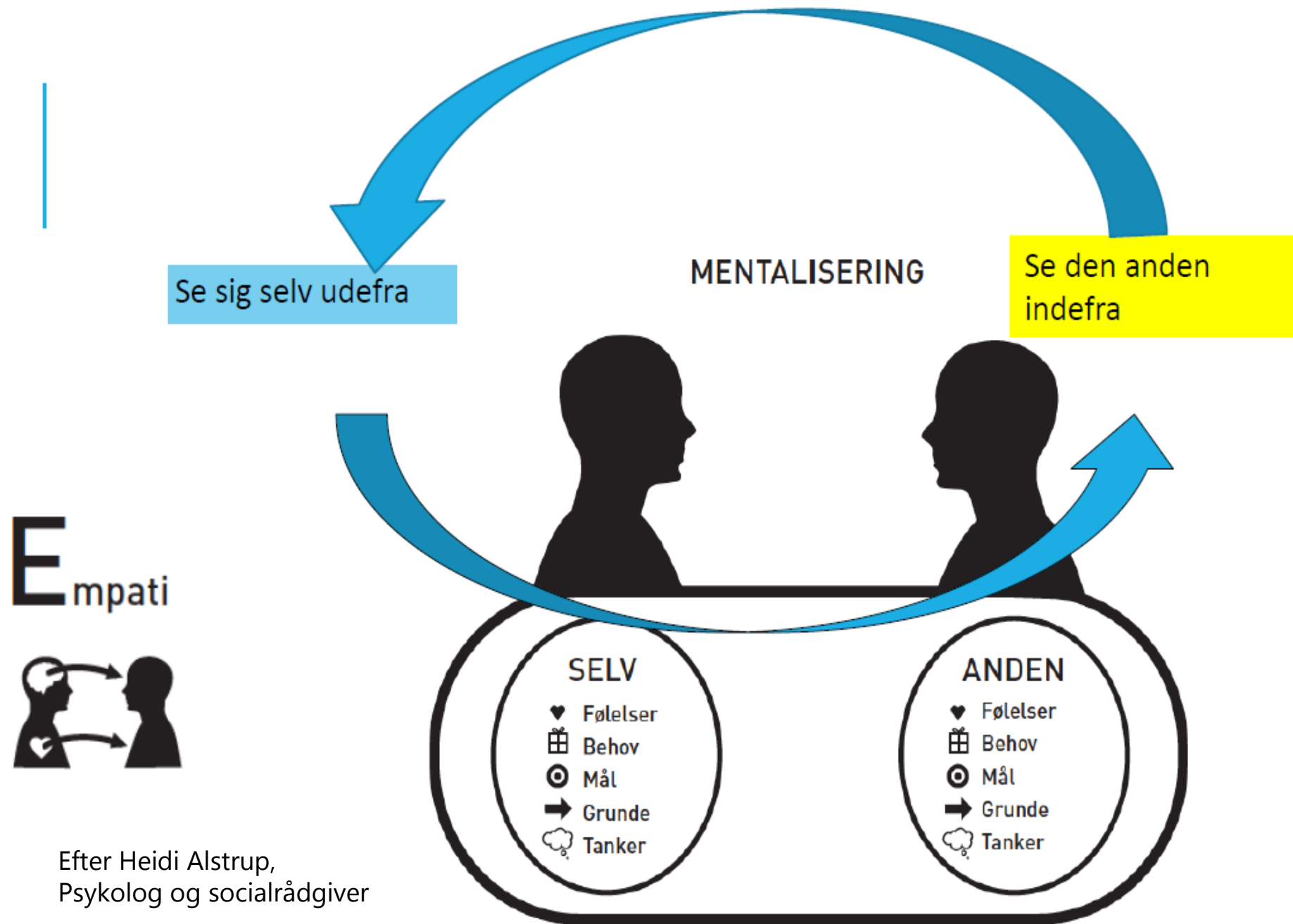
RELATIONS- OG REAKTIONSVINDUE

GRUNDLÆGGENDE HYPOTESE

Den grundlæggende hypotese om genoprettende praksis er, at mennesker er gladere, mere samarbejdsvillige og produktive og mere tilbøjelige til at lave positive ændringer i deres adfærd, når personer i magtpositioner gør ting *med* dem, snarere end *mod* dem eller *for* dem
(eller *ikke* gør noget)

Hvad er mentalisering?

- Stoppe op og tælle til 10
- Metataenkning

Fx når man tænker:

- 'Hvorfor bliver jeg pludselig så irriteret i den her situation?'
- 'Hun ser ud til at føle sig pinligt berørt. Har jeg mon udtrykt mig klodset? Skulle jeg give en undskyldning?'

Udvikling af mentaliseringsevne

- Ikke medfødt
  - Amygdala vs frontallapper
  - Udvikles fra ca. 4-års alderen
  - Kan/skal understøttes/trænes
-
- 'en tryk tilknytning er den væsentligste forudsætning for udvikling af evnen til mentalisering...' (Fornagy et al 1995)
  - Traumer/forstyrret tidlig tilknytning
- = > skrøbelig mentaliseringsevne (men kan trænes) ('gøre en lillebitte ø større')

Mentaliseringssvigt

- Opleves af alle, men i varierende grad
- Føle sig forkert, uretfærdigt behandlet, vred, rasende, ked af det, være mistroisk, etc...
  - 'ikke være i stand til at tælle til 10...'
- Hvad har vi selv i bagagen? Hvornår trigges det?
- Hvordan kan vi træne det hos X?

Genoprettende i UKN – 2 spor

Mentalisering vs neutralisering?

Forberedelse er et nøgleord!

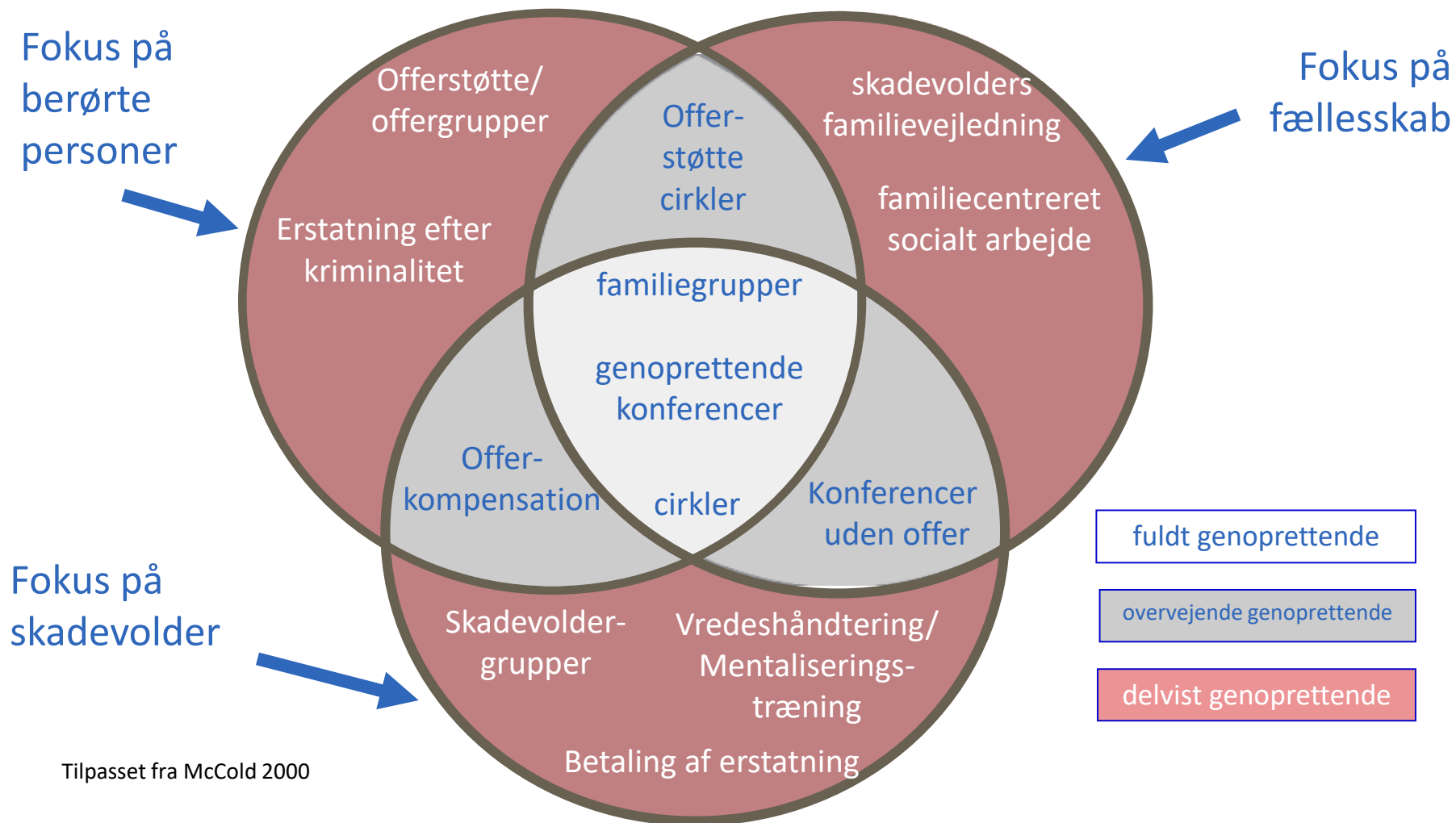
1. Straksreaktioner

- Hvordan kan de bruges genoprettende?

2. Selve mødet/forløbet

- Hvordan sikres bedst en genoprettende effekt for den unge heraf?

Tilpasset fra McCold 2000

UNGDOMSSTRAF OG UNGDOMSOPFØLGNING

DEN NORSKE MODEL

Nye genoprettende reaktioner i Norge

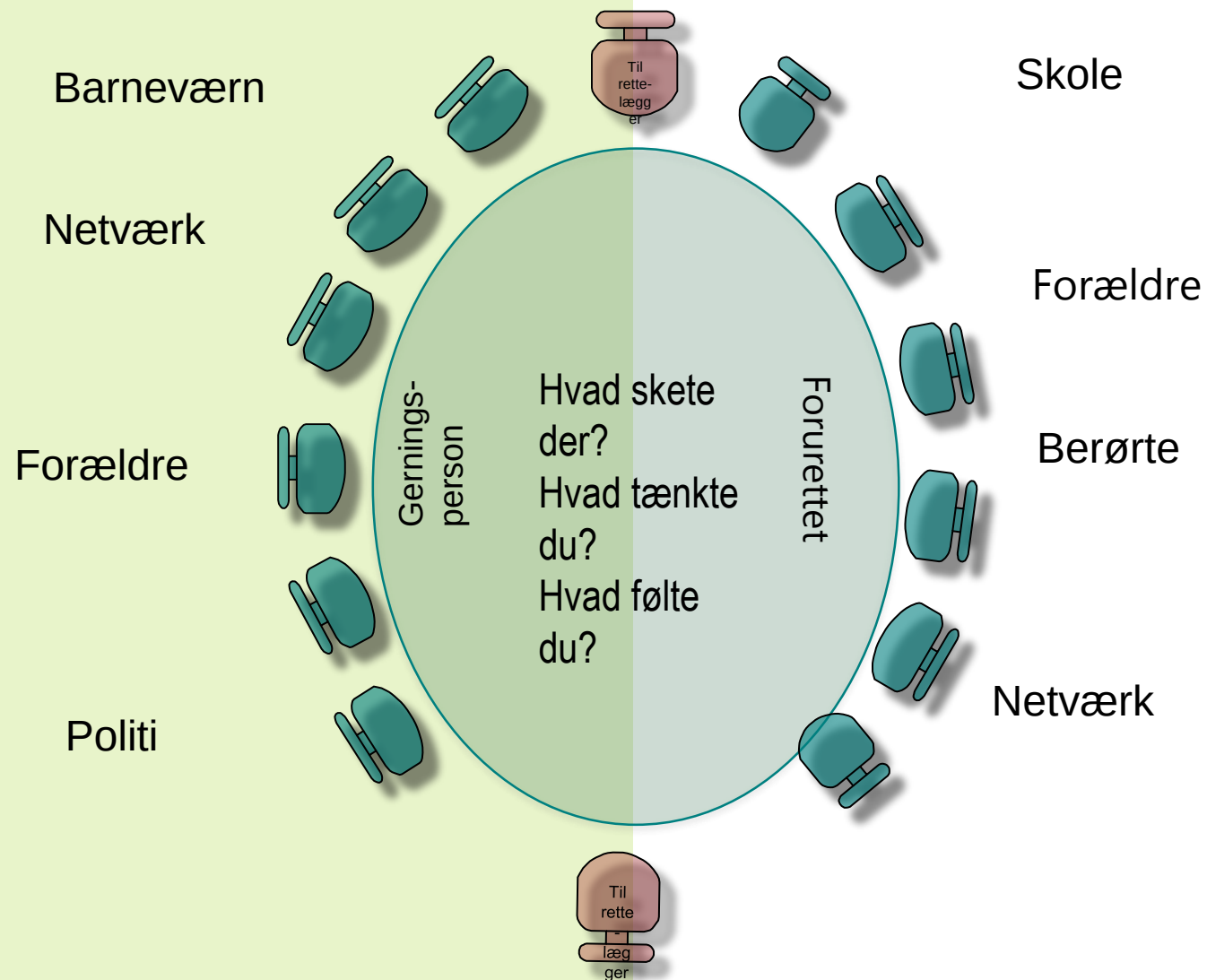
- **Ungdomsstraf** – et alternativ til fængsel
  - Alvorlig og/eller gentagen kriminalitet
  - Kan kun iværksættes ved dom
  - Gennemføringstid op til 3 år
- **Ungdomsopfølgning** – en ny strafferetslig reaktion
  - Kan iværksættes som vilkår for betinget dom (mindre alvorlige sager end ved ungdomsstraf)
  - **Anklagemyndigheden kan beslutte** ungdomsopfølgning på to forskellige måder:
    - Som **vilkår** for et tiltalefrafald
    - Som **overføring** (som for mægling) til ungdomsopfølgning

Begge er et valg, der kræver samtykke fra barn og værge

Overordnet forløb

1. Poli, anklagemyndighed eller dommer (afhængig af sagens alvor, og hvornår tilstrækkelig tilståelse indfinder sig) henviser den unge til mulig ungdomsstraf eller –opfølgning
2. Ungekoordinator indleder forløb med den unge
  - Forberedende møder
3. Genoprettende møde ved Konfliktråd
  - Deltagelse af forurettede (med netværk) tilstræbes, konfliktråd faciliterer
4. Møde om opfølgningsplan
  - Fagpersoner og gerningsperson + netværk, ungekoordinator faciliterer, offerside deltager ikke
5. Opfølgningsperiode påbegyndes (og fuldføres)
  - Månedlige møder med alle fra punkt 4
  - Evt brud på planen (også fra fagpersoner) følges op med hurtig reaktion. Hvis alvorligt/gentagent brud fra den unge => oprindelig straf

DELTAGERE I DET GENOPRETTENDE MØDE

Oversat fra Lasse Rolén, tidl. national koordinator for Konfliktrådet i Norge

HVORDAN MERE GENOPRETTENDE UKN?

Genoprettende i UKN – 2 spor

1. Straksreaktioner

- Hvordan kan de bruges genoprettende?
- Skræddersøm frem for katalog
- Reaktioner, der tager udgangspunkt i parternes behov og ønsker
- Ikke altid alle tre cirkler – men hvad er muligt?
- Kan (nok) ikke opfindes på dagen for mødet
  - Kræver en proces med parterne
  - Hvor ligger den bedst? (kommune? Kompetencer?)

2. Selve mødet/forløbet

- Hvordan sikres bedst en genoprettende effekt for den unge heraf?
- (Samtykke til) forbedringsforløb med recidivmindskende og opbyggende fokus
- Ramme for styrkelse af positive netværk og kompetencer

Mulige veje til en mere genoprettende tilgang i nævnet

- Tilsynsførende på tidligere – også i forberedelsen af barnet op til mødet?
  - Kan den tilsynsførende evt. være mødeleder (inspireret af Norge)?
- Barnet i centrum i samtalen (brug fx genoprettende spørgsmål)
  - Spørges først og sidst
  - Tales inddragende til, når der svares fra andre
- Privat og offentligt netværk spørges direkte til input, ikke bare til status?
  - Hvordan er de påvirket?
  - Hvad synes de, der skal ske nu?
- Genoprettende (for)møde som straksreaktion (konfliktråd/kommune)
  - Hvad er mulighederne, hvis forurettede ikke deltager (inspireret af Norge)?

GENOPRETTENDE SPØRGSMÅL:

- Hvad skete der?
- Hvad tænkte du på, da det skete?
- Hvad har du tænkt på siden?
- Hvordan har det berørt dig og andre?
- Hvad har været det sværeste for dig?
- Hvad synes du, der skal ske nu?

